

fins a disjuntiva d'identitat. Garcia Bellido en la seva ed. de Plini escriu *Urgi*, i el posa entre uns «oppida» de les costes meridionals, junt amb *Baria* (cap a Almeria) que crec = *Vera* (cf. *DECH*, s.v. *vera*); *Urgitanus* es refrega amb el terminal *Murgitanus* («mojón Murgitano» diu Bellido), com límit de les dues Hispànies (*Uteriori Citerior*), que bé queia per allà. Hi havia, doncs, duplicació en el nom ibèric, car està aclarit que RG i RK no eren diferents fonemàticament en ibèric, i advertint que Pomponius Mela posa *Urci* prop d'Almeria, i els seus habitants duïen el nom de *Urcitani* en Martianus Capella (S. IV), lingüísticament no hem de tenir escrúpol a identificar l'*Urgi/Urci* almerienc, amb el nostre *URGI* tarraconense.

I n'hi havia altres: el mateix Plini cita *Urgia* prop de Cadis «conventus Gaditanus», i «*Urgia*, cognominata castrum *Iulium*» es documenta en inscripcions (*CIL* III, 15). S'ha dit que *Aurgis* havia estat nom romà i pre-romà de Jaén (no es comprova).

De la Urci/Urgi bètica hi ha més dades. S'hi han fet troballes turdetanes, i segons Gómez Moreno (*Escrit. Basti. Turd.*, p.76) és *Urce* 13 k. dret al N. d'Almeria. Llocs més nòrdics, però, suggereix el derivat *Urgidar*, nom d'un legionari de la *Turma Salluitana* (mosos recrutats a *Salduba*, Saragossa, doncs probt. pirinencs); mot format amb el sufix -TARR del gentilici basco-ibèric, i també es troben *Urgidar* i *Urgestar* en monedes (Schuchardt, *Iberische Deklination*, p. 32).

Fa molta impressió trobar un nom *Urcelliani* en *Vegeci* (III, 33) i una *Urceliana manus* en Corippus (*Job.* VI, 90), l'epos dels SS.VII-VIII en la guerra dels romans de Cartago contra els Númides: aquests «romani» eren doncs un batalló de legionaris probt. ibers.

En efecte *Urce* funciona com arrel de moltes paraules en les inscr. ibèriques (a Tivissa, Alcoi, Moixent i altres, cf. Schmoll, *Vorkelt. Idg. Hisp. u. Keltib.* 31n.2); i amb ells es formaren derivacions vàries: entre elles en -L-: *Urchail* NP d'inscr. (p. ex. a Alcalà del Río) Holder, *Urcaliocus* a Coruña del Conde, i hem trobat URCAI-DI com ètmon del pallarès *Orcau* (v. l'art); de més: *Ourkesa* celtibèric en Ptolemeu (II, 6.57): *Urchatetellus* (a Mendigorria) i *Urcison* a Osma (Holder).

Més encara sobre *Urgi* en Caro Baroja (*BRAE* XXV, 10, 20). I sobre *Urci*, en Sánchez Albornoz, que el situa en Torre de Villaricos, prop de Vera. I ell mateix hi enllaça *Ilut-urgi* (*Rev. Univ. Bs. As.* V, i, 68), del qual és variant ILITURCI, ètmon del nostre *Lladurs* (V. l'art). Altrament *Urci* és una de les localitats que encunyaren les «monedes de *Salàcia*» que s'han trobat en una àmplia regió d'Andalusia i la Manxa, des d'Alcalà del Río (*Obulco* etc.), fins al valencià Moixent (Schmoll, *Die Südhispan. Inschriften*, p. 19). D'aquesta *Urci* eren uns *Urcitani* adj. que és mera adaptació

l'latina de *Urcescen*, escrit en alfabet ibèric en un «Nummus salacitanus» (Schmoll., p.19).

Junt amb *Urgi* hi ha *Iburgi* (Plini III, 9). Amb variants que sobreviuen en noms moderns: ILURCO (oppidum Bastetonice) d'on el murcià *Lorca*; d'ILURCI el val. *Lorxa* i d'URCI (sense IL-) és derivat el val. *Orxetes*. En fi junt amb ILURGI tenim ILI-T-URGI (supra) i var. ILITURCI (d'on el nostre *Lladurs*) (V. sengles arts. de l'*Onom.*), en el qual s'intercala una -T- infix.

Per a l'*ETIM.* última de tot això, retornem als nostres noms de l'Alt Segre. En el d'Urgell, vora aquest riu, i en el de Cerdanya, arran, del fort riu de La Molina, abans de confluïr amb el Segre, hi tenim una forma sufixada de l'ibero-basc *ur* 'aigua', el mateix que ha donat el nom d'*Ur*, poble i riu situat només 7 k. al Nord d'*Urğ*; i *Re-ür*, el riu de *Ur*, amb l'element sufixal -GI que importa àmpliament afinitat i proximitat; o sigui 'el poblat vora l'aigua' 'vora el riu'.

A Catalunya mateix sorgeix de nou, aquest nom, en la variant URCI, important partida muntanyenca de la Vall Ferrera (te. Alins, XXI, 173); pron.: *ürsi*, és clar, però ha de venir de URCI, perquè si fos -RS-hauria passat a -SS- (com en *ós* ORSUS, *versar* VERSARE). Ja a. 1719 «*Vrsse*: borda, cabana, corral amb 5 pesses de terra y camps» (*Capbreu de Castellarba*, p.47).¹

Passem ara especialment al nom d'*Urgell*. Desentenguem-nos d'identificacions especulatives, com aquella *Orgia*, que diversos erudits hi han suposat, com l'admès per P.Pujol (*La comarca*) o per Z. Rocafort (*GGC*, 125), suposant que Ptolemeu l'anomeni entre les ciutats dels ilergetes, sense donar-ne cap prova (i l'Urgellet ja no seria ilergeta). En el fons d'això no hi ha més que l'acostumat parallogisme (lloc important avui, ergo nom antic), que ha conduït a tantes absurdes etimologies (*Mataró*, *Sabadell*, *Guissona*, *Àvila*, etc.). On es documenta *Orgia* és només a la Bètica: ja hem vist que Plini el posa a la zona de Cadis, veg. Gz. Moreno (*Homen. a Mz. Pt.* 1925 III, 494). I tinguem sempre present que les meres homonòmies insignificatives es produeixen sovint, majorment en noms curts: com en efecte veiem a Toscana un *Urgi* que ja és *Urgia* en docs. des de 1009 i 1065, i altres dues *Orgia*, que poden venir del NP llatí URGIUS possiblement etrusc, cf. *Urgia Florentina* (Schulze, 381); Pieri, *Top. V. Arno* 107). Res a veure amb *Organyà*, per més que tots dos siguin a l'Alt Urgell, però aquell venia de *Orga*- no pas *Urğ*-, i veg l'art. per al seu origen cèltic.

Els arqueòlegs han fet excavacions, cercant i trobant restes d'un poblat prehistòric, en un lloc prop de Castellciutat, al qual donen el nom «arx Urgi» (Font Rius, *C.d.p.*, pàg. 650).²

Si volem trobar una localització seriosa per al nostre antic *Urğ* de la Seu d'Urgell, serà més aviat en un turó que ens documenten les escriptures: dit *Pujol*